

KEKSA INSONLARGA NISBATAN ZO‘RAVONLIKNING SABABLARI VA OQIBATLARI

Ramazonova Durdona To‘lqin qizi
Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston
Milliy universiteti Ijtimoiy fanlar fakulteti
Psixologiya yo‘nalishi 2-kurs magistranti

Bugungi kunda jamiyatda dolzarb muammolardan biri bu keksa insonlarga nisbatan zo‘ravonlik masalasidir. Aholining qarib borishi natijasida yoshi katta insonlar soni ortib bormoqda va ular alohida e‘tibor hamda himoyaga muhtoj qatlam hisoblanadi. Afsuski, ba‘zi hollarda ular jismoniy, ruhiy yoki iqtisodiy zo‘ravonlik qurboniga aylanishmoqda. Bu holat nafaqat alohida shaxs, balki butun jamiyatning axloqiy darajasiga ta‘sir ko‘rsatadi. Shu sababli, keksa insonlarga nisbatan zo‘ravonlikni o‘rganish, uning sabablarini aniqlash va oldini olish yo‘llarini ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega.

Keksa insonlarga nisbatan zo‘ravonlik bir necha ko‘rinishda namoyon bo‘ladi. Eng ko‘p uchraydigan turlari quyidagilar:

Jismoniy zo‘ravonlik – urish, turtish, zarar yetkazish

Ruhiy zo‘ravonlik – haqoratlash, tahdid qilish, mensimaslik

Moliyaviy zo‘ravonlik – pensiya yoki mulkni noqonuniy o‘zlashtirish

E‘tiborsizlik (beparvolik) – qarovsiz qoldirish, yordam bermaslik

Bu muammoning yuzaga kelishiga bir nechta omillar sabab bo‘ladi. Avvalo, oiladagi nizolar, iqtisodiy qiyinchiliklar va sabrsizlik muhim rol o‘ynaydi. Ba‘zan yosh avlod vakillari keksa insonlarning ehtiyojlarini tushunmaydi yoki ularga ortiqcha yuk sifatida qaraydi. Bundan tashqari, huquqiy savodxonlikning pastligi ham zo‘ravonlik holatlarining yashirin qolishiga olib keladi.

Zo‘ravonlikning oqibatlari

Keksa insonlarga nisbatan zo‘ravonlik juda og‘ir oqibatlariga olib keladi. Eng avvalo, bu ularning sog‘lig‘iga jiddiy zarar yetkazadi. Jismoniy jarohatlar bilan bir qatorda, ruhiy bosim natijasida depressiya, qo‘rquv va yolg‘izlik hissi kuchayadi.

Ruhiy zo‘ravonlik ayniqsa xavflidir, chunki u ko‘pincha ko‘zga ko‘rinmaydi, ammo insonning ichki dunyosini izdan chiqaradi. Ko‘plab keksa insonlar o‘z muammolari haqida gapirishdan uyaladi yoki qo‘rqadi, natijada muammo yanada chuqurlashadi.

Bundan tashqari, zo‘ravonlik jamiyatga ham salbiy ta‘sir qiladi. Bu insoniy qadriyatlarning pasayishiga, o‘zaro hurmat va ishonchning yo‘qolishiga olib keladi. Agar jamiyat o‘zining eng zaif qatlamini himoya qila olmasa, uning barqaror rivojlanishi qiyinlashadi.

Xulosa va tavsiyalar:

Keksa insonlarga nisbatan zo‘ravonlikni kamaytirish uchun bir nechta samarali choralar mavjud.

Birinchidan, huquqiy himoyani kuchaytirishimiz zarur. Qonunlar orqali keksa insonlarning huquqlarini aniq belgilash va ularni buzganlarga nisbatan jazo choralari kuchaytirish muhim.

Ikkinchidan, jamiyatda xabardorlikni oshirish lozim. Ommaviy axborot vositalari, ta’lim muassasalari va ijtimoiy kompaniyalar orqali odamlarni bu muammo haqida ogoh qilish kerak. Har bir inson keksa avlodga hurmat bilan munosabatda bo‘lish madaniyatini egallashi zarur.

Uchinchidan, ijtimoiy xizmatlarni rivojlantirish katta ahamiyatga ega. Maxsus markazlar, ijtimoiy xodimlar va ishonch telefonlari orqali keksa insonlarga yordam ko‘rsatish mumkin.

Shuningdek, oilada sog‘lom muhit yaratish, mehr-oqibat va sabr-toqatni tarbiyalash ham muhim omillardan biridir. Yosh avlodga kattalarga hurmat ruhida tarbiya berish orqali bu muammoning oldini olish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, keksa insonlarga nisbatan zo‘ravonlik – bu jiddiy ijtimoiy muammo bo‘lib, u insoniylik tamoyillariga zid hisoblanadi. Ushbu muammoni bartaraf etish uchun davlat, jamiyat va har bir oila birgalikda harakat qilishi zarur. Keksa insonlar – bu jamiyatning tajriba va donolik manbai hisoblanadi, ularni hurmat qilish va himoya qilish har birimizning burchimizdir. Faqatgina mehr-oqibat, e’tibor va adolat orqali biz sog‘lom va barqaror jamiyatni barpo eta olamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Образцов.В.А. Серейные убийства как бъект психологии и криминалистики / В.А. Образцов. М.: Омега, 2003. Серебрянников, В.В. Согциология войны / В.В Серебрянников. М.: Научный мир, 1997.
2. Ратинов.А.Р. Правовая психология и приступное поведение / А.Р. Ратинов,Г.Х.Ефромова.Красноярск,1988.
3. Абельцев.С. Семейные конфликты и приступления / С.Абельцев // Рос. Юстиция.1999.№5.С.29-30.
4. Закирова.Л.СЮ О насилли над детьми в семье / Л.С Алексеева // Социс. 2003.№4.С.78-8.
5. Закирова.В.М. Развод и насилие в семье- феномены семейного неблагополучия//Социс.2002.№12.С.131-134.